

Sindre Nordbø

Samfunnsutfordringen av kjønnsforskjellige prestasjoner i utdanning

The social challenge with gender- different achievements in education

Bacheloroppgave i LGU 53002

Veileder: Eli Smeplass

Mai 2019

Sindre Nordbø

Samfunnsutfordringen av kjønnsforskjellige prestasjoner i utdanning

The social challenge with gender- different achievements in education

Bacheloroppgave i LGU 53002

Veileder: Eli Smeplass

Mai 2019

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap

Institutt for lærerutdanning

Norwegian University of
Science and Technology

**Samfunnsutfordringen av kjønnsforskjellige prestasjoner i
utdanning**

**The social challenge with gender-different achievements in
education**

Navn: Sindre Nordbø

Emnekode: LGU 53002

Semester: Vår 2019

Sammendrag

Hensikten med dette prosjektet er å se på Stoltenberg-utvalgets utsagn om at kjønnsforskjeller i utdanningsløpet er en samfunnsutfordring (NOU, 2019: 3, s. 12). Problemstillingen som forskes på i dette prosjektet er *Hvilke konsekvenser kan karakterforskjeller mellom gutter og jenter i grunnskolen ha for frafall i videregående opplæring og fremtidig arbeidsliv, og hvordan stiller en lærer seg til prestasjoner mellom kjønn i grunnskolen*. For å dekke noen aspekter av samfunnet som kan påvirkes av kjønnsforskjeller i utdanningsløpet kommer denne oppgaven til å sette søkelys på tre tematikker. Oppgaven tar for seg årsaker til frafall i videregående skole, kostnader av frafall i videregående skole og framskrivninger av sysselsetting og arbeidsstyrke. Forskning viser at det gjennomsnittlig koster 900 000kr pr. elev som faller fra i videregående opplæring (Falch, Johannesen og Strøm, 2009, s. 6). Forskning viser også at frafall i videregående skole har en sterk tilknytning til nivået på grunnskolekarakterer (Byrhagen, Falch og Strøm, 2006, s. 6; Falch, Borge, Lujala, Nyhus og Strøm, 2010, s. 22). Framskrivningene viser antall utdannede i Norge kommer til å øke, og antall uten høyere utdanning kommer til å reduseres (Cappelen, Dapi, Gjefsen, Sparrman, og Stølen, 2018, s. 15). Datamaterialet tar for seg karakterer fra høsten 2018 som er hentet fra to klasser ved en grunnskole og standpunkt-karakterer fra 2017-18 på nasjonalt nivå (Skoleporten, 2019). Karakterene er samlet inn ved hjelp av en kvantitativ tilnærming (Johannesen, Tufte og Christoffersen, 2010, s. 32). Karakterene viser naturlig nok at jentene presterer bedre i alle fag med unntak av kroppsøving. Oppgaven inneholder også et kvalitativt intervju med en kontaktlærer (Johannesen et al. 2010, s. 135). Læreren mener blant annet at det er for enkelt å dele elevene i kjønn. Som lærer finnes det for mange andre faktorer som spiller inn når det kommer til måling av prestasjoner i skolen. Det kommer også frem fra intervjuet at grunnskolen ikke måler alle kompetanser som er relevante for arbeidslivet, blant annet kompetanser som gjelder for yrkesfaglig opplæring. Ut fra det som legges frem i oppgaven argumenteres det for at det ikke nødvendigvis er sikkert at prestasjonsforskjeller mellom gutter og jenter er eller vil bli en samfunnsutfordring, og at flere variabler enn kjønn må tas til betraktning for å kunne vurdere dette.

Abstract

The purpose of this project is to look at the Stoltenberg Committee's statement that gender differences in education present a challenge for the Norwegian society (NOU, 2019: 3, p. 12). The problem that is being researched in this project is *What consequences can grade differences between boys and girls in primary school have for dropouts in upper secondary education and future working life, and what does a teacher think of grade differences between genders in primary school.* In order to cover some aspects of society that may be affected by gender differences in the education course, this task will focus on three themes. The thesis deals with causes of dropouts in upper secondary school, costs of dropouts in upper secondary school and projections of employment and workforce. Research shows that the average cost is 900 000 kroner per pupil who falls away from upper secondary education (Falch, Johannesen and Strøm, 2009, p. 6). Research also shows that dropouts in upper secondary education has a strong connection to the level of primary school grades (Byrhagen, Falch and Strøm, 2006, p. 6; Falch, Borge, Lujala, Nyhus and Strøm, 2010, p. 22). The projections show the number of educated in Norway will increase, and the number without higher education will be reduced (Cappelen, Dapi, Gjefsen, Sparrman, and Stølen, 2018, p. 15). The data material consists of grades from autumn 2018, which are taken from two classes at an elementary school and overall achieved grades from 2017-18 at a national level (Skoleporten, 2019). The grades were collected by using a quantitative approach (Johannesen, Tufte and Christoffersen, 2010, p. 32). The grades naturally show that the girls perform better in all subjects apart from physical education. The thesis also contains a qualitative interview with a contact teacher (Johannesen et al. 2010, p. 135). The teacher believes, among other things, that it is too easy to divide the students into gender. As a teacher, there are too many other factors that play in measuring performance in school. It also emerges from the interview that the primary school does not measure every competence that is relevant to the working life, for example competencies that apply to vocational training. Based on what is presented in the thesis, I argue that it is not necessarily certain that performance differences between boys and girls are or will become a social challenge for the Norwegian society, and that more variables than gender must be taken into consideration in order to be able to assess this.

Innhold

Sammendrag	2
Abstract	3
1.0 Innledning	6
1.1 Valg av tema og formål	6
1.2 Problemstilling og begrensninger	6
1.3 Studiens struktur	7
2.0 Metode	7
2.1 Kvantitative karakterer, klassenivå	7
2.2 Kvantitative karakterer, samfunnsnivå	8
2.3 Kvalitativt intervju	9
2.4 Datamaterialet som helhet	10
3.0 Teori og forskning	10
3.1 Årsaker til frafall i videregående opplæring	10
3.2 Økonomiske konsekvenser av frafall i videregående opplæring	11
3.3 Frafall og arbeidsmarkedsforhold	11
3.4 Framskrivninger av sysselsetting og arbeidsstyrke	12
4.0 Analyse	12
4.1 Kvalitative karakterer, høsten 2018	12
4.2 Kvalitative standpunktkarakterer, 2017-2018	13
4.3 Kvalitativt intervju	13
5.0 Drøfting	14
5.1 Årsaker og økonomiske konsekvenser av frafall	14
5.2 Frafall og lokale arbeidsmarkedsforhold	16
5.3 Kjønnsdelt arbeidsmarked, 2014	17
5.4 Framskrivning av arbeidsstyrke og sysselsetting	17

5.5 Karaktersammenlikning av en tilfeldig grunnskole, høst 2018, og karakterer fra offentlige og private skoler 2017-2018	18
Tabell 1	19
Tabell 2	20
5.6 Kontaktlærerens perspektiv	20
6.0 Oppsummering og diskusjon.....	22
6.1 Konklusjon.....	22
6.2 Studiens styrker og begrensninger.....	23
6.3 Anbefaling til videre arbeid	24
Litteraturliste.....	25

1.0 Innledning

1.1 Valg av tema og formål

Likheter og ulikheter mellom kjønn er noe som måles i de fleste aspekter av samfunnet. Det virker som det finnes stor interesse i å sammenlikne kvinner med menn og gutter med jenter. En av arenaene der kjønnsforskjeller måles er i skolen, blant annet i form av prestasjonsforskjeller i ulike fag. I dagens grunnskole har guttene gjennomsnittlig lavere standpunktkarakter enn jenter i alle fag, med unntak av kroppsøving. Februar 2019 leverte Stoltenberg-utvalget en avhandling der hensikten var å se nærmere på årsaker til kjønnsforskjellene i skolen og foreslå tiltak for å forbedre guttenes prestasjoner, uten at dette skulle redusere prestasjonsnivået til jentene (NOU, 2019: 3). I sin avhandling beskriver utvalget at kjønnsforskjellene i utdanningen er en samfunnsutfordring, og fremstiller 10 punkter som beskriver kjønnsforskjeller i ulike deler av utdanningsløpet (NOU, 2019: 3, s. 11-12). Utvalgets utsagn om at kjønnsforskjellene i utdanningsløpet er en samfunnsutfordring gjorde at jeg ble interessert i å undersøke denne tematikken nærmere.

1.2 Problemstilling og begrensninger

I denne bacheloroppgaven vil fokuset være på ulike aspekter som kan knyttes til karakterforskjeller i grunnskolen, med et fremtidsperspektiv på samfunnskonsekvenser. Aspektene tar for seg årsaker til frafall i videregående opplæring, kostnader av frafall i videregående opplæring og framskriving av sysselsetting og arbeidsstyrke i Norge. Dette dekker noen perspektiver der kjønnsforskjellige prestasjoner kan påvirke det norske samfunn. Datamaterialet som er brukt i denne oppgaven er hentet fra to 10. klasser, med karakterer fra høsten 2018. Karakterene fra den tilfeldige skolen kommer videre til å sammenliknes med nasjonale standpunktkarakterer fra Skoleporten (Skoleporten, 2019). Disse karakterene er hentet fra perioden 2017-2018. Oppgaven kommer også til å inkludere en kontaktlæreres tanker og refleksjoner rundt kjønnsforskjeller i skolen og fremtidige påvirkninger i samfunnet av kjønnsforskjellige prestasjoner i skolen. Problemstillingen som kommer til å være i fokus for denne oppgaven er: *Hvilke konsekvenser kan karakterforskjeller mellom gutter og jenter i grunnskolen ha for frafall i videregående opplæring og fremtidig arbeidsliv, og hvordan stiller en lærer seg til prestasjoner mellom kjønn i grunnskolen.*

1.3 Studiens struktur

I det følgende avsnitt beskrives hvilke metoder som er brukt for å samle datamateriale, samt hvordan jeg har gått frem og hvorfor. Metod delen vil også inkludere ulike aspekter som ikke er tatt med i oppgaven av forskjellige årsaker. Videre kommer en beskrivelse av teori og forskning som er brukt for dette prosjektet, og hvilke deler av forskningen som er mest sentral for prosjektet. Etter beskrivelsen av teori og forskning fremstilles en analyse av karakterene som er samlet inn fra høsten 2018 og standpunkt karakterene fra 2017-2018. Analysen av karakterene vil ha i hensikt å fremme de største funnene i sammenlikningen, samt vise til hvor stor forskjellen mellom kjønnene er. Analysedelen vil også ha en fremstilling av et kvalitativt intervju og det mest interessante som ble diskutert i intervjuet. Drøftingen i oppgaven vil først ta for seg samfunnsøkonomiske aspekter ved utdanning i Norge, med særlig vekt på frafall i videregående opplæring og sammenhengen mellom grunnskolekarakterer og frafall i videregående opplæring.

Videre drøftes arbeidslivets utvikling i Norge, der framskrivinger av arbeidsstyrke og sysselsetting etter ferdig utdanning vil være i spesielt fokus. Arbeidslivets utvikling vil også inkludere hvordan arbeidslivet var fordelt på kjønn i 2014 (Hamre, 2016). Etter arbeidslivets utvikling presenteres karaktersammenlikningen, og viser to tabeller som beskriver prestasjonsforskjeller mellom kjønn og mellom nasjonale karakterer og klassenes karakterer. Her kommer også ulike aspekter av samfunnsøkonomiske aspekter og arbeidslivets utvikling til å diskuteres opp mot hva tabellene viser. Kontaktlærerens perspektiv kommer til å diskuteres i siste delen av oppgaven. Her fremstilles ulike aspekter av intervjuet som var interessante, samt tidligere deler av oppgaven som bygger på lærerens perspektiv. Etter drøftingen oppsummeres oppgaven og går mer konkret tilbake til problemstillingen.

2.0 Metode

2.1 Kvantitative karakterer, klassenivå

For å besvare problemstillingen har jeg benyttet meg av tre ulike typer av metoder. Metoden som er tatt i bruk for å samle inn karakterer til prosjektet er en kvantitativ tilnærming (Johannesen et al., 2010, s. 31). Dataen av elevenes karakterer ble forhåndsanonymisert og delt inn i kjønn av en lærer på skolen før det ble gitt tilgang til oversikten. Tilgangen på karakterene inkluderte informasjon om kjønn, karakter i de ulike fagene og et nummer som var tildelt eleven slik at det var mulig å regne gjennomsnitt for engelsk og norsk. Ettersom det

finnes 2 karakterer i engelsk, skriftlig og muntlig, er de slått sammen til en karakter. Det samme har blitt gjort med norsk som har 3 vurderingsgrunnlag, muntlig, skriftlig og sidemål. Karakterene som er hentet inn er i norsk, engelsk, matematikk, kroppsøving og kunst og håndverk. Jeg valgte å ta utgangspunkt i grunnfagene, et estetisk fag og et fysisk fag for å få variasjon i ulike kompetanser som måles. Ut fra størrelsen på oppgaven ble det ikke inkludert flere fag, ettersom mange av karakterene i de ulike fagene viser til samme differansen som karakterene i fagene som er inkludert i oppgaven. Med samme differanse menes da at jentene presterer høyere enn guttene (Skoleporten, 2019).

Karakterene som er samlet inn fremstilles som deskriptiv statistikk og beskriver karakterforskjeller mellom 26 jenter og 24 gutter, to klasser, på 10 trinn fra høstsemester 2018 (Johannesen et al., 2010, s. 415). Mine første tanker med prosjektet var å utføre en kvantitativ undersøkelse av karakterforskjeller mellom gutter og jenter, og videre bruke teori og forskning for å forklare årsakene til forskjellene. Etter å ha undersøkt ulike kilder som Skoleporten, Statistisk sentralbyrå og Utdanningsdirektoratet (Skoleporten, 2019; SSB, 2018; Udir, 2019) fremstiller de oversikter over standpunktkarakterer, blant annet fordelt på kjønn. Stoltenberg-utvalget har konstatert at den viktigste konklusjonen av utredningen er at det ikke finnes et stort nok kunnskapsgrunnlag for å begrunne årsakene til karakterforskjellene mellom kjønn (NOU, 2019: 3, s. 13). Dataen av karakterene alene ville dermed ikke hatt validitet i forhold til det som skulle undersøkes (Johannesen et al., 2010, s. 70). Ut fra dette ble problemstillingen min endret bort fra årsaker til karakterforskjeller og over til mulige konsekvenser av karakterforskjeller i grunnskolen.

2.2 Kvantitative karakterer, samfunnsnivå

For å få et mer generaliserende perspektiv over hvordan karakterer mellom gutter og jenter i det norske samfunn er i realiteten er standpunktkarakterer for alle private og offentlige skoler i perioden 2017-2018 inkludert (Skoleporten, 2019). Denne dataen kan defineres som kvantitativ data og er offentlig informasjon, der alle som ønsker å hente informasjonen har tilgang. Dette datamaterialet er en direkte registrering av virkeligheten, altså harde data. Med harde data menes data som kan registreres ved hjelp av tall (Johannesen et al., 2010, s. 37). Datamaterialet av karakterene gir tilgang til en beskrivelse av hvordan forholdene kan være på en ungdomsskole på et klassenivå og hvordan forholdene er på et samfunnsnivå. Videre kan denne dataen være med på å fremstille hvordan dette kan påvirke frafall i videregående opplæring og bidra til å styrke fremstillingen av framskrivingene av arbeidsstyrke og sysselsetting ved hjelp av teori og forskning.

2.3 Kvalitativt intervju

I tillegg til å ha kvantitative data av karakterer har oppgaven et kvalitativt intervju med en kontaktlærer (Johannesen et al., 2010, s. 135). Det kvalitative intervjuet fremstiller hvordan en lærer stiller seg til kjønnsforskjeller i skolen, dagens prioritering av kjønnsforskjeller i skolen og fremtidige konsekvenser av prestasjonsforskjeller mellom kjønn. Grunnen til at jeg valgte å intervju en kontaktlærer er fordi læreres direkte perspektiv i forhold til karakterforskjeller mellom kjønn ikke kommer frem i de ulike teoriene og forskningen som ble undersøkt. Det er derfor interessant å få dette perspektivet i denne oppgaven. Stoltenberg-utvalget viser heller ikke noe særlig til kontaktlæreres direkte perspektiv rundt tematikken. Utvalget har med ulike aspekter rundt lærere, men mangler lærerens synspunkt som direkte reflekterer rundt karakterforskjeller mellom kjønn. Det skal poengtere at mitt prosjekt fremstiller en enkelt lærers perspektiv og er derfor ikke særlig generaliserende (Johannesen et al., 2010, s. 241). For å få et mer generaliserende datagrunnlag for kontaktlæreres/læreres oppfatning av kjønnsforskjeller i skolen, kunne en større kvantitativ undersøkelse vært mer hensiktsmessig, evt. en kvalitativ undersøkelse med flere deltakere. Det kan også sees på som en svakhet at det kun er gjort et intervju med en kvinnelig informant, og kunne vært gunstig å få frem en mannlig lærers perspektiv. Grunnet tidsbruk og omfanget på oppgaven valgte jeg derimot å kun ha med data fra ett intervju. Dersom prosjektet skulle blitt gjennomført igjen ville fokuset vært sterkere på lærerens perspektiv med flere intervjuobjekter. Dette kunne gitt et bredere bilde av ulike meninger og holdninger lærere har til kjønnsforskjellige prestasjoner i skolen.

Intervjuet med kontaktlæreren ble utført over telefon. Intervjuguiden tar utgangspunkt i litteraturen til Johannesen et al. (Johannesen et al., 2010, s. 141). Intervjuguiden er lagt ved som Vedlegg 1. I forhold til at det er utført et intervju over telefon er forhold rundt forskningsetiske retningslinjer naturlige å poengtere. Johannesen et al. (2010) deler de forskningsetiske retningslinjene i tre ulike hensyn: Informantens rett til selvbestemmelse og autonomi, forskerens plikt til å respektere informantens privatliv og forskerens ansvar for å unngå skade (Johannesen et al., 2010, s. 91). I forhold til informantens selvbestemmelse og autonomi har informanten gitt muntlig aksept for at svarene i intervjuet kunne brukes i oppgaven, samt aksept for deltakelse på intervjuet. Både før og etter intervjuet ble det konstatert at informanten kunne trekke seg fra intervjuet, evt. når som helst etter intervjuet, dersom det skulle være ønskelig. Det ble også informert om at dersom intervjuobjektet ønsket å trekke seg skulle ikke dette føre til negative eller ubehagelige konsekvenser. Informantens privatliv er også respektert. Ingenting av informasjonen som legges frem er noe som direkte

kan knyttes til intervjuobjektet. Dette ble også tatt opp fra min side før intervjuet startet. Prinsippet om ansvar for å unngå skade er ikke like sentral i dette prosjektet, ettersom tematikken ikke tar for seg sårbare eller følsomme områder.

2.4 Datamaterialet som helhet

Dersom det tas utgangspunkt i datamaterialet som helhet kan fremstillinger av prestasjonsforskjeller mellom jenter og gutter deles på tre ulike nivå. På den ene siden finnes prestasjoner på et klassenivå, som er karakterene fra høsten 2018. På den andre siden er prestasjonsforskjellene på et samfunnsnivå, snittkarakterene fra 2017-2018. Ved å legge frem og sammenlikne kan dette illustrere hvordan prestasjonene er i realiteten på samfunnsnivå og klassenivå. Karakterene som fremstilles supplerer oppgaven i den forstand at det finnes en tydelig fremstilling på at det finnes forskjeller på prestasjonene mellom jenter og gutter. Det tredje nivået er lærerens perspektiv på et individnivå, der tankene og refleksjonene rundt de aktuelle prestasjonsforskjellene som kommer frem kan styrkes ut fra sammenlikningen av karakterene fra høsten 2018 og standpunkt-karakterene fra 2017-2018.

3.0 Teori og forskning

3.1 Årsaker til frafall i videregående opplæring

Noe av teorien som er brukt for å besvare denne oppgaven tar for seg blant annet ulike aspekter rundt årsaker og konsekvenser av frafall i videregående opplæring. Det som er mest sentralt med denne teorien i forhold til mitt prosjekt er at det pekes på sammenhengen mellom grunnskolekarakterer og frafall i videregående opplæring. Denne sammenhengen pekes på i både SØF-rapport nr. 08/06 (Byrhagen et al., 2006) og SØF-rapport nr. 03/10 (Falch et al., 2010). SØF-rapport nr. 08/06 (Byrhagen et al., 2006) tar for seg frafall i videregående skole, med vekt på grunnskolekarakterer, studieretning og fylke. De følger elever som startet grunnkurs i videregående opplæring høsten 2002 som avsluttet grunnskolen våren 2002. I rapporten tar forfatterne hensyn til flere aspekter enn kjønn som faktor for frafall i videregående opplæring. Dette er aspekter som studieretning, fylke, innvandrerbakgrunn og foreldres utdanningsnivå. De ulike aspektene som ikke tar for seg forskjeller mellom gutter og jenter kommer ikke til å beskrives i dybden, men trekkes frem i løpet av oppgaven i forhold til det kvalitative intervjuet med læreren.

SØF-rapport nr. 03/10 (Falch et al., 2010) tar for seg årsaker til og konsekvenser av manglende fullføring i videregående opplæring. Rapporten baserer seg på kohorten som

avsluttet grunnskolen i 2002. De finner at grunnskolekarakterene er den klart viktigste faktoren som spiller en rolle i forhold til om en elev faller fra eller ikke (Falch et al., 2010, s. 2). Når de analyserer årsaker til fullføringsvariasjonen er individuelle faktorer, kjennetegn ved foreldre, studieretning og regionale/geografiske aspekter ulike variabler som vektlegges. De ulike variablene er presentert i en modell for å illustrere deres tilnærming til fullføringsanalysen (Falch et al., 2010, s. 18). For å estimere konsekvenser av å fullføre videregående opplæring fremstiller de en liknende modell, med noen ulikheter fra illustrasjonen for fullføringsanalysen (Falch et al., 2010, s. 19). Rapporten bringer frem en interessant hypotese som lyder «En hypotese er at når videregående opplæring ikke er fullført, så er det andre egenskaper enn skoleflinkhet som er viktig» (Falch et al., 2010, s. 54). Denne hypotesen er spesielt interessant i forhold til noen av svarene til kontaktlæreren i intervjuet, samtidig som den bringer frem en tanke om at selv om snittkarakterene til f.eks. guttene er lave vil de fremdeles ha egenskaper som kommer til nytte senere i livet utenfor skolen.

3.2 Økonomiske konsekvenser av frafall i videregående opplæring

Ettersom dette prosjektet har et økonomisk aspekt er det også tatt utgangspunkt i forskning som viser til kostnader av utdanning. Ved å først se på frafall i videregående skole og sammenhengen med grunnskolekarakterer, vil det være naturlig å se på kostnader som følge av frafall i videregående skole. Rapporten til Falch et al. (2009) forsøker å tallfeste de samlede samfunnsøkonomiske kostnadene av frafall i videregående skole (Falch et al., 2009, s. 1). Det mest sentrale som er hentet ut fra denne rapporten er den anslåtte gjennomsnittlige utgiften av en elev som faller fra videregående opplæring, som ligger på gjennomsnittlig 900 000kr (Falch et al., 2009, s. 6). Det poengteres derimot at dette er en gjennomsnittlig sum som varierer mellom ulike kommuner i landet. Falch et al. (2009) hevder også at hver tredje elev ikke fullfører videregående opplæring innen 5 år av påbegynt videregående opplæring (Falch et al., 2009, s. 1). Kombinert med kostnad og at hver tredje elev ikke fullfører kan denne forskningen brukes til å gi et omtrent anslag på hvor mye utgifter som går til frafall i videregående opplæring.

3.3 Frafall og arbeidsmarkedsforhold

For å skape en overgang fra frafall videregående opplæring til arbeidslivet brukes forskning som ser på sammenhengen mellom frafall i videregående opplæring og lokale arbeidsmarkedsforhold. Denne forskningen fremstår i form av von Simson (von Simson, 2014). Forskningen her viser til at frafall i videregående opplæring kan føre til økt risiko for

ulike aspekter. Dette tar for seg arbeidsledighet, lavtlønnede jobber, overrepresentert trygdemottakere og kriminalitet. Dette er noe som kommer til å nevnes i oppgaven, men vil ikke stå like sentralt som f.eks. framskrivningene av sysselsetting og arbeidsstyrke. Grunnen til at prosjektet ikke går mer i dybden på dette er fordi oppgaven har et større fokus på fremtidige konsekvenser av karakterforskjeller mellom kjønn.

3.4 Framskrivninger av sysselsetting og arbeidsstyrke

For å se nærmere på teori om framskrivning av arbeidsstyrke og sysselsetting brukes Cappelen et al. (Cappelen et al., 2018), ettersom denne oppgaven har et fokus som ser på fremtidige samfunnskonsekvenser. Rapporten inneholder analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelsene har utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser. Framskrivningen studerer sysselsetting og arbeidsstyrke, og hvilke drivkrefter som har betydning for sammenhengen mellom de to i fremtiden. Det mest sentrale fra denne rapporten i forhold til dette prosjektet er at framskrivningene viser til at antallet av arbeidsstyrken med bachelorgrad som utdanning vil øke, mens antallet av arbeidsstyrken med grunnskole som høyeste utdanning vil reduseres. Dette fremstilles i form av en tabell som viser arbeidsstyrkens utvikling etter utdanningsnivå (Cappelen et al., 2018, s. 15).

Cappelen et al. (2018) forholder seg også til framskrivninger av sysselsetting frem mot 2035. De bruker analyser fra makromodellen KVARTS for å se på antall sysselsatte (Cappelen et al., 2018, s. 4). Her viser framskrivningene at antallet med grunnskole som utdanningsgrunnlag som er sysselsatte kommer til å redusere seg mot 2035. Det samme gjelder antallet som går videregående med studiespesialisering som opplæring. Antallet med yrkesfaglig opplæring som utdanning framskrives som økende mot 2035, innen sysselsatte i Norge (Cappelen et al., 2018, s. 25). I tillegg til framskrivningene blir det norske arbeidsmarked fra 2014 lagt frem, og gir en kort beskrivelse av hvordan ulike aspekter er fordelt på kjønn. Denne fremstillingen har utgangspunkt i artikkelen til Karin Hamre (Hamre, 2016).

4.0 Analyse

4.1 Kvalitative karakterer, høsten 2018

Dataen som er samlet inn viser at guttene i de respektive klassene fra høsten 2018 har gjennomsnittlig lavere karakterer enn jentene i alle fag utenom kroppsøving. Totalt er det 24 gutter og 26 jenter, noe som gir en gunstig fordeling på kjønn når det sammenliknes mellom kjønn. Samtidig som dataen viser til at guttene har lavere snittkarakter enn jentene er det gjort

sammenlikninger av både guttene og jentenes karakterer med standpunkt-karakterer i offentlige og private skoler, fra perioden 2017/2018 (Skoleporten, 2019). Ut fra denne sammenlikningen tolkes det at både guttene og jentene fra høsten 2018 ligger under standpunkt-karakterene for 2017/2018, spesielt i engelsk og norsk. Det er interessant å se at differansen mellom kjønnene er omtrent like stor i både høst 2018 og standpunkt-karakterer 2017-2018. Dette er noe som fremstilles mer tydelig senere i oppgaven, se tabell 1 og 2. Noe som er urovekkende er at snittkarakterene til guttene og jentene fra høsten 2018 er over en karakter lavere enn standpunkt-karakterene fra 2017/2018 i både norsk og engelsk. Det må derimot tas til betraktning at karakterene fra høsten 2018 ikke er ferdigstilte standpunkt-karakterer. Det kan antas at snittet til flere av elevene kommer til å øke det siste halvåret de har på grunnskolen, men dette kan ikke fastslås.

4.2 Kvalitative standpunkt-karakterer, 2017-2018

I tillegg til å se på karakterforskjeller mellom 50 elever på en tilfeldig grunnskole er det også hentet inn karakterer som viser en mer helhetlig og generaliserende oversikt over hvordan gutter og jenter presterer. Dette er karakterer som er hentet fra Skoleporten, og viser til snitt av standpunkt-karakterer i offentlige og private skoler i Norge i perioden 2017-2018 (Skoleporten, 2019). Etter å ha sammenliknet standpunkt-karakterene fra 2017-2018 med klassekarakterene er det flere særtrekk som kan hentes ut. Ut fra tabell 1 kan det blant annet tolkes at differansen mellom kjønnene fra begge kull nær lik i engelsk, på 0,4 og 0,41. Den største forskjellen som fremkommer er når de ulike datamaterialene sammenliknes med tanke på differansene mellom kjønn på kunst og håndverk. Et annet særtrekk er at karakterene fra høsten 2018 er betydelig lavere enn standpunkt-karakterene fra 2017-2018, noe som illustreres i tabell 2. I motsetning til karakterene som er hentet ut fra de to klassene er karakterene fra Skoleporten snitt av standpunkt-karakterer. Som det ble nevnt tidligere kan man anta at karaktersnittet til elevene fra høsten 2018 kan øke, men det er vanskelig å garantere.

4.3 Kvalitativt intervju

I det følgende fremstilles de viktigste kommentarene som kom fra intervjuet med kontaktlæreren. Først og fremst mente hun at det å dele elevene inn i dikotomier basert på kjønn ble for enkelt. Det er for mange andre faktorer som spiller en sentral rolle på hvorfor elevene presterer på de nivåene som de måles i. Som lærer ser man elevene på individnivå. Man ser også eleven som individ i et klasseperspektiv. Ved å kun dele klassenivået og individnivået inn i kjønn, ignorerer man for mange faktorer til å kunne konstatere at det kun er

kjønn som spiller inn på prestasjoner. Noen faktorer hun nevner er sosial mobilitet, aspekter rundt foreldre og aspekter rundt individets bakgrunn. Intervjuobjektet nevner også at man som lærer ofte har kjennskap til de bakenforliggende årsakene til at den enkelte eleven presterer slik den gjør. Man har kunnskaper om elevens personlige situasjon og kan dermed gjøre vurderinger på hvorfor elevene ikke klarer å nå ulike kompetanser. Eksempelvis vil bruken av praktiske aktiviteter for å lære ha en bedre effekt på mange av guttene i gruppen, mens lesing og løsning av oppgaver individuelt gagnar jentene mer.

I intervjuet bringer kontaktlæreren også frem at det er mange kompetanser som ikke måles i skolen, men som kommer til å være vesentlige egenskaper i ulike arbeidsforhold. Hun ser at det er mange av elevene som ikke når høyt på skolekompetanser, men som har mye annen kompetanse som samfunnet har behov for. Selv om vi trenger personer som er utdannede er det viktig at samfunnet har en arbeiderklasse. Det er mange elever som vet at de skal inn på videregående opplæring som ikke krever høye snittkarakterer, der de elevene ikke gjør mer enn de absolutt må. Man kan si at hun karakteriserer elevene som myopiske, eller nærsynte. I forhold til hvordan samfunnet kan påvirkes i fremtiden av karakterforskjellene i grunnskolen bringer kontaktlæreren frem noen tanker. Hun tror at det kan føre til at det er flere jenter som har fullført høyere utdanning enn menn, og flere studier som er bekledd av kvinner. Hun nevner at det kanskje ikke noe hun er særlig «redd» for, ettersom hun er kvinne selv. Videre nevner hun også at mye handler om kvinners interesse. Selv om det kan skje at det blir flere kvinner som er utdannede, trenger ikke det nødvendigvis påvirke samfunnet på en dramatisk måte. Det viktigste som trekkes ut fra intervjuet er når informanten nevner at alle kompetansene som måles i skolen ikke nødvendigvis er like viktige når elevene skal ulike veier i livet. Hun mener at det viktigste i alle deler av arbeidslivet er at den som utfører arbeidet har den nødvendige kompetansen for oppgavene som skal utføres. Ettersom det er mange kompetanser som ikke måles i skolen vil ikke kjønn være den viktigste variabelen videre i livet. Selv om prestasjonene i grunnskolen er lave vil det være mulighet for å ha et liv i samfunnet, der andre kompetanser enn skolekompetansene ikke nødvendigvis står like sterkt.

5.0 Drøfting

5.1 Årsaker og økonomiske konsekvenser av frafall

Kommunene i Norge brukte omtrent 116 000kr pr elev i grunnskolen og fylkeskommunene brukte omtrent 160 200kr pr elev i videregående skole i perioden 2017-2018. Til sammen

tilsvarende dette 104,6 mrd. kroner (Udir, 2018a). Norge investerer penger i utdanning slik at velferdsstaten kan nytte av utdannede individer. Dette bygger på humankapitalteorien av Becker og Ben-Porath (Becker, 1964; Ben-Porath, 1967, sitert i Falch et al., 2009, s. 9). Utdanningsprosjektet er en investering som gagnar individet og samfunnet i form av fremtidig inntektspremie for individet, monetære fordeler for samfunnet og ikke-monetære fordeler for samfunnet og individet. I det perfekte samfunn er alle utdannede, noe som stimulerer forskning, innovasjon og utvikling. Naturlig nok vil dette føre til økonomisk vekst (Falch et al., 2009, s. 17). Vi lever derimot ikke i et perfekt samfunn, og har blant annet mange elever som faller bort i utdanningsløpet. Utdanningen i Norge har endret seg på mange ulike måter opp gjennom årene. For å begrense hva som ligger i begrepet utdanning inngår dette som formell utdanning, herunder grunnskole, videregående skole og høyere utdanning.

Elever faller fra i utdanningsløpet av ulike årsaker. I dette prosjektet vil fokuset være basert på statistikk av kjønn. Andre faktorer som er utelatt på grunn av oppgavens tematikk kan være frafall på grunn av geografiske faktorer, foreldres utdanningsnivå, innvandrerbakgrunn og frafall etter studieretning. For å definere hva som ligger i frafall brukes definisjonen til Byrhagen et al. (2006). De beskriver frafall som «avvik fra normal studieprogresjon» (Byrhagen et al., 2006, s. 22). For å være i stand til å fullføre den normale studieprogresjonen for videregående opplæring, som er mellom 3 og 4 år avhengig av studieretning, trenger elevene visse faglige forutsetninger. De faglige forutsetningene som finnes er kunnskaper og ferdigheter som har blitt lagt til grunn for i grunnskolen og henholdsvis barnehagen.

Dersom det er slik at kunnskaper og ferdigheter i form av kompetanse fra grunnskolen har innvirkning på om man er i stand til å fullføre videregående opplæring, viser statistikk hentet fra ulike kilder at gutter har lavere forutsetninger enn jentene når det kommer til målt snitt i slutten av 10. trinn. Dette er i form av at grunnskolekarakterene som viser et lavere snitt hos guttene (Udir, 2019; Skoleporten, 2019; SSB, 2018). Snittet tar for seg elevenes standpunktkarakterer og eksamenskarakterer ved avsluttet grunnskole. Falch et al. (2009) hevder at en av tre elever ikke fullfører påbegynt videregående opplæring innen 5 år av oppstart (Falch et al., 2009, s. 1). De anslår at en elev som faller fra den videregående opplæringen vil ha en kostnad på omtrent 900 000kr. (Falch et al., 2009, s. 6). Dersom det tas utgangspunkt i statistikk på elevtall for elever som gikk på Vg1 i perioden 2017/2018 var det litt i overkant av 73 000 elever (Udir, 2018b). Hvis anslaget til Falch et al. (2009) skal tas i betraktning og det faktum at omtrent en av tre elever vil falle fra vil utgiftene pr. årskull 2017-2018 i Vg1 være på omtrent 21,9 mrd. kroner.

Ettersom det er en større andel gutter enn jenter som har lavere karakterer i snitt i grunnskolen, kan karakterforskjellene mellom guttene og jentene ha store økonomiske påvirkninger for det norske samfunn. Ved å finne ut hva som er årsakene til at guttene ligger mye lavere enn jentene, kan det finnes store potensielle summer å spare ved å øke snittet hos guttene, samtidig som man ikke senker snittet til jentene. Stoltenberg-utvalget skriver i sin avhandling at den viktigste konklusjonen er at det ikke er et stort nok kunnskapsgrunnlag til å konstatere hva som er årsakene til at guttene gjør det dårligere enn jentene i skolen (NOU, 2019: 3, s. 15). Det å øke kunnskapsgrunnlaget om karakterforskjellene vil ikke bare være viktig for å redusere utgiftene ved de som ikke fullfører utdanningen, men også for elevene i den form av monetære og ikke-monetære fordeler videre i livet. Falch et al. (2010) hevder at de faglige forutsetningene som er målt i grunnskolepoengene, snittkarakter, er den klart viktigste kilden til individuelle variasjoner i videregående opplæring (Falch et al., 2010, s. 22). De estimerer at en økning av gjennomsnittskarakteren med 1 karakterpoeng kan føre til 30 prosentpoeng økt sjans for å fullføre videregående opplæring (Falch et al., 2010, s. 2). Ved å se på bakenforliggende årsaker for gutters lave snitt, bruke den kunnskapen til å øke guttenes faglige kompetanse innen de ulike fagene, kan man videre si at dette kan føre med økonomisk vekst, ettersom flere som fullfører vil si flere som går videre på høyere utdanning. Det poengteres igjen at det er flere faktorer som ikke er tatt i betraktning i forhold til karakterforskjeller som oppstår, så det blir feil å si at dersom det fremkommer nok kunnskapsgrunnlag som viser årsakene til karakterforskjeller mellom kjønn vil det skje en økning i antallet som ikke faller fra i videregående opplæring. Ut fra det som er lagt frem nå kan det derimot spekuleres i at dersom snittkarakterene til guttene fortsetter å være lavere enn jentene vil det være større sannsynlighet for at de kan falle fra i utdanningsløpet.

5.2 Frafall og lokale arbeidsmarkedsforhold

Ut fra det som ble presentert i den foreliggende delen av oppgaven har karakterer i grunnskolen stor betydning for frafall i videregående opplæring. Ettersom lave grunnskolekarakterer kan føre til stort frafall i videregående opplæring, vil det være naturlig å tenke at dette er noe som kan påvirke arbeidslivet i Norge. Dette kan gjøres ved å se nærmere på hvilken sammenheng det er mellom frafall i videregående opplæring og lokale arbeidsmarkedsforhold. Tilbake i tiden trengte man ikke mer en grunnskole for å starte i mange jobber (von Simson, 2014). Slik er det derimot ikke i dagens samfunn. Kravet for å få arbeid i mange sektorer har endret seg over tid og krever en form for utdanning og kompetanse, f.eks. generell studiekompetanse som er oppnådd etter fullført videregående opplæring. I dagens samfunn kan det sies at

studiekompetanse etter fullført videregående opplæring sees på som et minimumskrav for å lykkes i arbeidslivet (von Simson, 2014).

5.3 Kjønsdelt arbeidsmarked, 2014

Selv om det er flere kvinner i Norge enn menn som har høyere utdanning finnes det fremdeles et kjønnsdelt arbeidsmarked. I 2014 var det 34% av kvinner som hadde høyere utdanning, mens det kun var 28% menn som hadde høyere utdanning. Selv om det finnes flere kvinner som er utdannede enn menn er det store forskjeller i inntektsnivå og hvor mange som er i arbeid. I offentlig sektor er kvinneandelen i høyt flertall, på hele 70,4%. I privatsektor er det et stort flertall menn, der andelen menn er på 63,4%. Dette er tall som er målt i 2014 (Hamre, 2016). Den offentlige og private sektoren har vært i liten endring i perioden 2008-2014. Dersom det sees tilbake på karakterforskjellene mellom guttene og jentene i grunnskolen kan dette tyde på at selv om guttene ikke når like langt som jentene i utdanningsløpet, vil de fremdeles komme seg videre i livet med mulig videregående opplæring eller arbeid.

5.4 Framskrivning av arbeidsstyrke og sysselsetting

Ettersom denne oppgaven har et fremtidsperspektiv vil følgende del ta for seg framskrivinger av arbeidsstyrke og sysselsetting etter utdanning mot 2035. Arbeidsstyrken kan defineres som den andelen av befolkningen som er i arbeid og andelen som er arbeidsledig. Sysselsatte er de som er i arbeid (Cappelen et al., 2018, s. 9). Dersom arbeidsstyrken og antall sysselsatte vokser i ulike tempo, vil dette føre til ubalanse i arbeidsmarkedet. Dersom det f.eks. tas utgangspunkt et scenario der mange gutter må støtte seg på offentlig stønad fordi de mangler utdanning for å få arbeid. Hvis dette antallet er betydelig større enn antallet som er i jobb, vil arbeidsmarkedet være fordelt negativt, der det er flere som er i arbeidsstyrken uten arbeid enn det er i sysselsettingen. Dette er derimot ikke nødvendigvis et realistisk scenario, men kan vise til at en ujevn fordeling mellom arbeidsstyrke og sysselsatte kan ha stor betydning for det norske samfunn.

For å framskrive arbeidsstyrken og sysselsetting baserer Cappelen et al. (2018) seg på registerdata av utdanningsbakgrunn, kjønn og alder (Cappelen et al., 2018, s. 14). I den ene framskrivning som illustreres gjennom en modell, viser modellen til at andelen av personer av arbeidsstyrken med bachelorgrad vil øke frem mot 2035, mens andelen som har grunnskole som høyeste utdanningsnivå vil reduseres (Cappelen et al., 2018, s. 15). Dette kan altså tolkes som at arbeidsstyrkens utdanningsnivå kan komme til å øke i form av at flere kommer til å fullføre videregående opplæring og videre fortsette på høyere utdanning for bachelorgrad.

Med et tilbakeblikk på sammenhengen mellom grunnskolekarakterenes påvirkning på frafall i videregående skole og det faktum at guttene presterer mye lavere enn jentene, kan dette svekke framskrivningene som fremstilles fra Cappelen et al. (Cappelen et al., 2018). Ut fra det som ble lagt frem i del 5.1 av oppgaven kan det sies at et flertall av guttene ikke kommer til å fullføre videregående opplæring i forhold til jentene. Dette kan videre føre til at det vil være et redusert antall som går fra videregående opplæring til høyere utdanning på universitet- eller høyskolenivå. Det skal poengteres at Cappelen et al. (2018) ikke deler opp i dikotomier basert på bare kjønn, men at deres framskrivninger ser på den totalitære arbeidsstyrkens utdanningsnivå (Cappelen et al., 2018, s. 15). I rapporten konstateres det også at framskrivningene kan peke på mulige ubalanser i arbeidsmarkedet, men at resultatene ikke kan tolkes som overskudd i arbeidskraft eller arbeidsledighet (Cappelen et al., 2018, s. 10). Framskrivningene representerer ikke nødvendigvis realiteten slik den kommer til å være i fremtiden, men estimerer hvordan de tror den kan bli ut fra de ulike faktorene de tar utgangspunkt i. Det er derimot spennende å se at Cappelen et al. (2018) bruker ulike faktorer og estimerer at antallet med høyere utdanning i det norske samfunn kommer til å øke frem mot 2035, samtidig som antallet med kun grunnskoleutdanning kommer til å reduseres (Cappelen et al., 2018).

5.5 Karactersammenlikning av en tilfeldig grunnskole, høst 2018, og karakterer fra offentlige og private skoler 2017-2018

Som nevnt i tidligere deler av prosjektet har det blitt samlet inn karakterer fra to tilfeldige 10. klasser på samme skole. Karakterene er hentet fra norsk, engelsk, matematikk, kroppsøving og kunst og håndverk. Begge klassene består av 25 elever, altså en total på 50 elever. Blant de 50 elevene er det 26 jenter og 24 gutter. For å få et innblikk i hvordan karakterene til elevene i de to klassene ligger i forhold til norsk gjennomsnitt har karakterer fra Skoleporten.no blitt brukt for å se på de nasjonale resultatene for standpunktkarakter i perioden 2017/2018. Karakterene som er hentet fra Skoleporten er fra alle offentlige og private grunnskoler, nasjonalt. For å differensiere karakterene mellom kjønn er det laget følgende oversikt:

Tabell 1

Oversikt over standpunktkarakter 2017/2018 og høst 2018				
Differansen mellom kjønn		JENTER	GUTTER	Differanse mellom kjønn
Engelsk	Standpunkt 2017/18	4,35	3,95	0,4
	Høst 2018	3,28	2,87	0,41
Norsk	Standpunkt 2017/18	4,3	3,63	0,67
	Høst 2018	3,3	2,58	0,74
Matematikk	Standpunkt 2017/18	3,8	3,5	0,3
	Høst 2018	3,3	2,79	0,51
Kroppsøving	Standpunkt 2017/18	4,6	4,7	0,1
	Høst 2018	4,11	4,16	0,05
Kunst og Håndverk	Standpunkt 2017/18	4,8	4,1	0,7
	Høst 2018	4	3,75	0,25

Modellen fremstiller et tydelig skille mellom gutter og jenter når det kommer til karakterene, med unntak av kroppsøving. Noe som er interessant er at forskjellene mellom jenter og gutter fra 2017/2018 er relativt like i forhold til forskjellene mellom jentene og guttene fra høsten 2018. Et unntak det er verdt å merke seg er kunst og håndverk. Fra standpunktkarakterene i 2017/2018 har jentene og guttene 0,7 karakterpoeng i differanse. Karakterene fra høsten 2018 har derimot et skille på 0,25 karakterpoeng. Det er en betydelig større forskjell enn de andre fagene. I engelsk fra de ulike periodene er det kun et skille på 0,01 karakterpoeng mellom kjønnene. Det samme gjelder norsk der differansen ligger på 0,07 karakterpoeng og kroppsøving med 0,05 karakterpoeng. Denne tabellen fremstiller at guttenes karakterer i snitt er lavere enn jentenes, og på et klassenivå og et samfunnsnivå er differansen mellom kjønnene relativt lik. Dersom det tas utgangspunkt i sammenhengen mellom grunnskolekarakterer og frafall kan det spekuleres at jentene har større sannsynlighet for å fullføre videregående opplæring enn guttene. Noe annet som er interessant å se nærmere på er karakterforskjellene mellom de ulike tidsperiodene. Dette gjøres ved å sammenlikne guttene med guttene og jentene med jentene. For å illustrere denne sammenlikningen brukes følgende fremstilling:

Tabell 2

Oversikt over forventede og innsamlede karakterer					
Sammenlikning av kjønn		JENTER	DIFF.	GUTTER	DIFF.
Engelsk	Standpunkt 2017/18	4,35	1,07	3,95	1,08
	Høst 2018	3,28		2,87	
Norsk	Standpunkt 2017/18	4,3	1	3,63	1,05
	Høst 2018	3,3		2,58	
Matematikk	Standpunkt 2017/18	3,8	0,5	3,5	0,71
	Høst 2018	3,3		2,79	
Kroppsøving	Standpunkt 2017/18	4,6	0,49	4,7	0,54
	Høst 2018	4,11		4,16	
Kunst og Håndverk	Standpunkt 2017/18	4,8	0,8	4,1	0,35
	Høst 2018	4		3,75	

Denne tabellen fremstiller at både jentene og guttene fra høsten 2018 ligger lavere enn hva som ble målt som standpunkt i 2017/2018. De største forskjellene er i engelsk og norsk, for både jentene og guttene, der forskjellen mellom de ulike kohortene ligger på over 1 karakterpoeng. Dersom summene av differansene legges sammen og regnes ut til gjennomsnitt på guttene ligger høsten 2018 0,74 karakterpoeng bak det som er målt i 2017/2018. Hvis det samme gjøres med jentene fra høsten 2018 ligger de 0,77 karakterpoeng under det som var målt i 2017/2018. Som det er poengtert i tidligere deler av oppgaven er karakterene fra klassene ikke ferdige standpunkt-karakterer, og kan derfor ikke tolkes på samme måte som standpunkt-karakterene fra 2017-2018. Det gir derimot en visuell fremstilling som viser til at det finnes store variasjoner i prestasjoner i skolen, noe som kan ansees å være problematisk.

5.6 Kontaktlærerens perspektiv

Som nevnt i teoridelen var det flere variabler som ble tatt hensyn til når det gjaldt frafall i videregående skole. Dette var aspekter rundt studieretning, fylke, innvandrerbakgrunn og

foreldres utdanningsnivå. Ut fra intervjuet med læreren mente hun at det var for lett å dele elevene inn i dikotomier etter kun kjønn. Dette er fordi det er mange andre faktorer som spiller inn på elevers prestasjoner i skolen, som f.eks. sosial mobilitet, faktorer rundt foreldre og individuell bakgrunn. Som lærer har man et eget perspektiv når det kommer til hvordan man skal se elever. Man ser elevene i klassen som en gruppe og man ser elevene som individer basert på mer enn bare kjønn. Læreren sier at hun ikke er opptatt av hvilket kjønn eleven er, men eleven som person. Man har som regel kunnskap om elevenes personlige situasjoner og liv, og kan som lærer gjøre ulike vurderinger for å komme frem til hvorfor elever presterer slik de gjør.

I forhold til hypotesen som ble nevnt i teoridelen om at skoleflinkhet ikke er like viktig dersom man ikke fullfører videregående opplæring er også et poeng som ble tatt opp under intervjuet (Falch et al., 2010, s. 54). Læreren mente at det var mange kompetanser som ikke ble målt i skolen, men som mange elever hadde. Dette er i form av elever som ikke scorer høyt på skolekompetanser, men som har mye annen kompetanse som trengs i samfunnet. Selv om elevene ikke nødvendigvis har gode kompetanser når det kommer til hva som måles i skolen, vil mange elever ha gode kompetanser for ulike deler av arbeidslivet senere i livet. Hun mente at vi har behov for en arbeiderklasse i Norge, der mange kompetanser som ikke måles i skolen er sentrale. Hun viser til at det er mange elever som vet at de skal bli arbeidere, og er klar over at det ikke kreves et høyt snitt for å komme inn på videregående opplæring i noen av de yrkesfaglige opplæringene. Intervjuobjektet viser til at de elevene som vet hva de skal gjøre ikke gjør mer enn de vet de må.

To av spørsmålene i intervjuet handlet om fremtidskonsekvenser for guttene som presterer lavt, og framtidige konsekvenser av karakterforskjeller mellom kjønn for samfunnet. Læreren mente her at en av konsekvensene for guttene kan være å havne bakerst i køen ved opptak til videregående opplæring. Det vil også påvirke guttene i form av redusert grunnutdanning. En konsekvens av å ha dårlige karakterer i grunnskolen vil være at de har fått med seg lite som grunnlag, og får større utfordring for å bygge videre denne kompetansen senere. Dette kan skape et gap mellom hvem som har kunnskap og kompetanse, eller et klasseskille. Ut fra hvordan samfunnet kan påvirkes virker det som intervjuobjektet ikke ser noen store konsekvenser av karakterforskjellene mellom spesifikt kjønn. Det kan hende at det blir flere kvinner som har utdanning enn menn, men at dette ikke nødvendigvis trenger å være negativt. Hun peker blant annet på at tidligere i Norges historie var flertallet som var utdannede menn.

Hun peker også på at det ikke er noe hun selv er «redd» for, muligens fordi hun er kvinne selv.

Intervjuobjektet nevner også at mye handler om kvinners interesser. Selv om det er et større antall kvinner som er utdannede enn menn, vil kvinners interesser bidra til at arbeidsmarkedet ikke nødvendigvis blir veldig ensidig kvinnedominant. Artikkelen til Hamre (2016) viser også til at selv om kvinner har vært i flertall i utdanningen siden omtrent 2000-tallet, er arbeidsmarkedet fremdeles størst andel menn (Hamre, 2016). Det viktigste i forhold til samfunnskonsekvenser etter hennes mening er at, uavhengig av kjønn, skal den personen som utfører en form for arbeid ha den nødvendige kompetansen for å utføre arbeidsoppgavene. Selv om det kan være slik at det er et flertall av gutter som faller fra i videregående opplæring eller andre steder i opplæringen og at guttene er de som presterer lavest, har vi behov for en arbeiderklasse i samfunnet. Læreren mener at det er for mange andre faktorer som spiller inn enn kjønn når det kommer til vurderingen av elevene. Hvis det sees tilbake på både framskrivningene av arbeidsstyrke og sysselsetting, samt frafall i videregående skole er det også lagt vekt på flere årsaker enn bare kjønn, men kjønn er med som en del av forskningen.

6.0 Oppsummering og diskusjon

6.1 Konklusjon

Problemstillingen for denne oppgaven har hatt i hensikt å se nærmere på *Hvilke konsekvenser kan karakterforskjeller mellom gutter og jenter i grunnskolen ha for frafall i videregående opplæring og fremtidig arbeidsliv, og hvordan stiller en lærer seg til prestasjoner mellom kjønn i grunnskolen.* Ut fra problemstillingen er det fremstilt hvilke konsekvenser frafall i videregående skole kan ha i form av økonomisk tap ved frafall i videregående opplæring. Elever som ikke fullfører videregående opplæring går i tap i form av monetære- og ikke-monetære fordeler senere i livet. Dette er også noe som kan påvirke samfunnet på en negativ måte. Blant annet var den gjennomsnittlige utgiften på en elev som faller fra i videregående opplæring på gjennomsnittlig 900 000kr. Her tilsier forskning også at grunnskolekarakterer har en sentral rolle i hvem som faller fra i videregående opplæring. Karakterforskjeller i grunnskolen kan altså påvirke om frafallet i videregående øker eller reduseres, som igjen påvirker den norske samfunnsøkonomien.

Selv om gutter presterer lavere enn jentene i grunnskolen, er ikke dette nødvendigvis et så stort problem for samfunnet som skisseres av Stoltenberg-utvalget. Skolen måler mange

kompetanser, men det finnes også mange kompetanser som ikke måles som kommer til å være sentrale for mange senere i livet i forhold til ulike arbeidsforhold. Selv om guttene presterer lavere enn jentene er det ikke gitt at samfunnet kommer til å endre seg i særlig stor grad på grunn av dette. Kvinner har siden 2000-tallet vært i flertall i utdanning, men arbeidsmarkedet i Norge er ennå mannsdominert. Framskrivningene av arbeidsliv og sysselsetting viser til at antallet i arbeidsstyrken med høyere utdanning kommer til å øke. De viser også til at antallet som er sysselsatte innen yrkesfaglig sektor kommer til å øke. Det kan derimot ikke konkluderes med at arbeidslivet i Norge ikke påvirkes av kjønnsforskjeller i grunnskolen, der grundigere undersøkelse må gjøres rundt denne tematikken. Det kvalitative intervjuet av kontaktlæreren fremstiller ulike perspektiver som fremmer hennes mening om at det er for lett å kun dele elever inn i kjønn når det kommer til prestasjoner i skolen. Som lærer har hun kontroll over hvem elevene er, hvilken bakgrunn de har og hvilke forutsetninger de har for å lære. Læreren er som oftest klar over bakenforliggende årsaker til at elevene presterer slik den gjør. Hvis tilfellet er slik at jentene presterer høyere enn guttene, og som konsekvens av dette oppnår høyere utdanning i større grad, vil dette ikke nødvendigvis føre til store endringer i fremtiden, etter lærerens mening.

6.2 Studiens styrker og begrensninger

Oppgaven illustrerer at det finnes et karakterskille mellom kjønn og knytter dette sammen med ulik forskning og teori som viser aspekter som kan påvirkes i det norske samfunn. Elevenes prestasjonsnivå presenteres på et skolenivå og et samfunnsnivå. Det kan sees på som en svakhet at oppgaven ikke dekke flere deler av samfunnsutfordringer som kan oppstå som konsekvens av prestasjonsforskjeller mellom kjønn. Dette er ikke brakt frem på grunn av oppgavens begrensninger i størrelse. Karakterene som er hentet fra høsten 2018 er ikke standpunktkarakterer. Dette gjør at man ikke kan tolke denne dataen på lik linje med standpunktkarakterene fra 2017-2018. En styrke med dette prosjektet er det kvalitative intervjuet som er gjort med kontaktlæreren. Intervjuet bringer frem ulike tanker og refleksjoner som er hos en faglært kontaktlærer. Dette kan sees på som en styrke ettersom det er læreren som arbeider med å øke elevenes kompetanser. Lærere har ofte erfaringer som kan knyttes til ulike tematikker som forskes på i skolen. En svakhet er at det kun er gjort et enkelt intervju, der det kun fremmes perspektivet til en kvinnelig lærer. Det kunne vært hensiktsmessig å fremme en mannlig lærers perspektiv, for å se om det finnes ulikheter i tankene og refleksjonene.

6.3 Anbefaling til videre arbeid

Det kan være gunstig for fremtidige prosjekt å se nærmere på lærerens direkte perspektiv, ettersom læreren er personen som jobber med elevene. Det er læreren som skal arbeide med elevene og som skal hjelpe elevene videre til økte prestasjoner og økt kompetanse. Lærere har som oftest kjennskap til hvorfor elevene presterer slik de gjør, noe Stoltenberg-utvalget hevder at det finnes et for lite kunnskapsgrunnlag til å kunne konstatere. For å få mer kunnskap rundt lærerens perspektiv vil det være hensiktsmessig å ha flere deltakere, slik at det kan komme frem flere tolkninger og erfaringer rundt tematikken. Det kan også være hensiktsmessig å se på andre deler av samfunnet, og diskutere i hvilken grad kjønnsforskjellige prestasjoner kan påvirke de delene av samfunnet.

Litteraturliste

Byrhagen, K., Falch, T. & Strøm, B. (2006). *Frafall i videregående opplæring: Betydningen av grunnskolekarakterer, studieretninger og fylke*. SØF-rapport nr. 08/06. Trondheim: Senter for Økonomisk forskning AS.

Cappelen, Å., Dapi, B., Gjefsen, H. M., Sparrman, V. & Stølen, N. M. (2018) *Framskrivninger av arbeidsstyrken og sysselsettingen etter utdanning mot 2035* (Rapport 2018/36). Oslo: Statistisk Sentralbyrå.

Falch, T., Borge, L.-E., Lujala, P., Nyhus, O. H. & Strøm, B. (2010). *Årsaker til og konsekvenser av manglende fullføring av videregående opplæring*. SØF-rapport nr. 03/10. Trondheim: Senter for Økonomisk forskning AS.

Falch, T., Johannesen, A. B. & Strøm, B. (2009). *Kostnader av frafall i videregående opplæring*. SØF-rapport nr. 08/09. Trondheim: Senter for Økonomisk forskning AS.

Hamre, K. (2016). *Kjønnsdelt arbeidsmarked tross kvinnenes utdanningsforsprang*. Lest 17.04.19. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/kjonnsdelt-arbeidsmarked-tross-kvinnenes-utdanningsforsprang>

Johannesen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4. utg.). Oslo: Abstrakt forlag AS.

NOU 2019: 3. (2019). *Nye sjanser – bedre læring. Kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp*. Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon.

Skoleporten (2019). *Standpunktkarakterer, perioden 2017-2018 fordelt på kjønn*. Lest 14.04.19. Hentet fra <https://skoleporten.udir.no/rapportvisning/grunnskole/laeringsresultater/standpunktkarakterer/nasjonalt?periode=2017-2018&orgaggr=a&sammenstilling=1&fordeling=5>

Statistisk sentralbyrå (2018). *Karakterer ved avsluttet grunnskole*. Lest 15.04.19. Hentet fra <https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/kargrs/aar>

Utdanningsdirektoratet (2018a). *Utdanningsspeilet 2018*. Lest 15.04.19. Hentet fra <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/tema/utdanningsspeilet/utdanningsspeilet-for-barnehage-og-skole/>

Utdanningsdirektoratet (2018b). *Elevtall i videregående skole – fylker og skoler*. Lest 20.04.19. Hentet fra <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-videregaende-skole/elevtall-i-videregaende-skole/elevtall-fylker-og-skoler/>

Utdanningsdirektoratet (2019). *Grunnskolekarakterer. Eksamenskarakterer og standpunktkarakterer for 10. trinn*. Lest 14.04.19. Hentet fra <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-grunnskole/grunnskolekarakterer/>

von Simson, K. (2014). *Frafall i videregående skole og lokale arbeidsmarkedsforhold* (s. 1-16). Hentet fra <https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2468802/Frafall+i+videreg%C3%A5ende+skole+og+lokale+arbeidsmarkedsforhold+siste.pdf?sequence=4>

